

Nr 201

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående personalstater för viss personal i teknisk tjänst vid marinen m. m.; given Stockholms slott den 13 november 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till personalstater för viss personal i teknisk tjänst vid marinen. Antalet beställningar i sådan tjänst föreslås utgöra, vid flottan 365 (—191) för underofficerare och 515 (—84) för underbefäl samt vid kustartilleriet 139 (+ — 0) för underofficerare och 155 (+ — 0) för underbefäl. Behovet av beställningar vid flottan har grundats på den krigsorganisation som bedömes föreligga i början av 1970-talet medan behovet vid kustartilleriet har grundats på nuvarande fredsorganisation.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 13 november 1964.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, fråga om *personalstater för viss personal i teknisk tjänst vid marinen* samt anför därvid följande.

1954 års utredning angående vissa personalkårer inom försvaret¹ avlämnade i december 1961 betänkande (del IV) angående vissa personalfrågor m. m. inom den tekniska tjänsten vid marinen (stenc.). Betänkandet lades till grund för beslut av 1962 års riksdag (prop. 88; SU 66; rskr 186). I detta betänkande framlade utredningen inte några förslag rörande omfattning och sammansättning av personal med teknisk kompetens motsvarande nuvarande underofficerare och underbefäl samt vissa andra i samband därmed aktuella spörsmål. Med skrivelse den 31 december 1963 har utredningen avgivit betänkande (del V) med förslag angående beräkningar av behoven av viss teknisk personal inom marinen m. m. (stenc. Fö 1963:5).

Över betänkandet har yttranden avgivits av överbefälhavaren — efter hörande av chefen för marinen — försvarets civilförvaltning, statskontoret och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCOS).

Nuvarande organisation

Underofficerare och underbefäl inom marinen — utom förvaltare — fördelas på yrkesavdelningar och inom dessa på yrkesgrenar. Yrkesavdelningarna för den tekniska tjänsten är maskinavdelningen och hantverksavdelningen. Inom flottan är underofficerarna fördelade inom maskin-

¹ Direktören C.W. Curtman, ordförande, personalchefen K.E.G. Boija, byråchefen K.E. Jerdenius, expeditiönschefen Å.B. Paulsson och generaldirektören G.B. Wallén.

avdelningen på yrkesgrenarna ångmaskinister, motormaskinister, elektro-maskinister, eldledningsmaskinister, ubåtsmaskinister och helikoptermästare samt inom hantverksavdelningen på yrkesgrenarna radiomästare, artillerimästare, torpedmästare, skeppsmästare och telemästare. Vid kustartilleriet förekommer inom maskinavdelningen yrkesgrenen maskinister samt inom hantverksavdelningen yrkesgrenarna artillerimästare, instrumentmästare och telemästare. Underbefälet fördelas inom ifrågavarande yrkesavdelningar på motsvarande yrkesgrenar.

Pensionsåldern för underofficers- och underbefälspersonalen vid maskin- och hantverksavdelningarna är 55 år, dock med undantag för förvaltare, vilka pensioneras vid 60 års ålder.

Av de i marinens personalförteckning för budgetåret 1964/65 upptagna underofficersbeställningarna avses följande för maskin- och hantverksavdelningarna.

	Flottan	Kustartilleriet
Förvaltare Ao 19	2	—
Förvaltare Ao 17	97	24
Flaggunderofficerare Ao 15	221	51
Underofficerare av 2. graden	263	64
	<hr/> 583	<hr/> 139

I tablån redovisade förvaltarbeställningar avser för flottan sådana som företrädesvis samt för kustartilleriet sådana som för närvarande är besatta med underofficerare ur någon av ifrågavarande yrkesavdelningar.

Beställningarna för förvaltare fördelas på befattningar av Kungl. Maj:t.

Huvuddelen av de underofficerare vid flottan som tillhör maskinavdelningen tjänstgör ombord på flottans fartyg såsom uppbördsmaskinister (maskintjänstchefer), uppbördeelektriker (elektrotjänstchefer) samt maskinrums- och pannrumsmaskinister. Maskinunderofficerare tjänstgör även vid örlogsvarven (motsvarande) såsom biträden åt marinförvaltningens nybyggnadskontrollanter, uppbördsmän för förråd eller avrustade fartyg m. m. Ett mindre antal maskinunderofficerare är lärare vid marinens skolor.

De av flottans underofficerare som tillhör hantverksavdelningen fullgör vid tjänstgöring ombord huvudsakligen service- och uppbördsmanntjänst. De till tjänstgöring i land kommenderade hantverksunderofficerarna bestri-der befattningar som uppbördsmän för förråd eller på avrustade fartyg, chefer för radiostationer, instruktionsunderofficerare vid utbildningsanstalter m. m.

Kustartilleriets underofficerare tillhörande maskin- och hantverksavdelningarna har i allmänhet uppgifter, som har samband med driften och underhållet av materielen. Till denna kategori kan även räknas förrådsförvaltare, uppbördsmän vid regionala förråd, biträden åt marinförvaltningens nybyggnadskontrollanter m. fl. Härjämte tas ifrågavarande perso-

nal i anspråk som lärare vid vissa skolor. Kustartilleriets maskinister bestrider vidare maskintjänsten ombord på kustartilleriets fartyg.

Av nuvarande antal underbefälsbeställningar är följande avsedda för maskin- och hantverksavdelningarna.

Flottan

Förste högbåtsmän Ao 13	90
Högbåtsmän Ao 11	239
Furirer Ae 8/7	355
	<hr/>
	684

Kustartilleriet

Flaggfurirer Ao 13	23
Överfurirer Ao 11	57
Furirer Ao, Ae 8/7	75
	<hr/>
	155

Flaggfurirerna vid kustartilleriet fördelas inte på yrkesavdelningar.

Med stöd av bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t, har ett flertal underofficerare meddelats vikariatslöneförordnande i Ao 17 och Ao 19.

Rekryteringen av flottans underbefäl sker dels bland stamanställda befälslever (anställda med kontrakt på 15 månader), dels bland värnpliktiga som uttagits för underbefälsutbildning. Sistnämnda rekryteringsväg har hittills inte tillfört flottan fast anställd personal i nämnvärd omfattning.

Redan vid anställningens början sker uppdelning på yrkesavdelning och yrkesgren. I anslutning härtill bedrivs utbildningen på olika linjer.

1954 års personalkårutrednings förslag

Utredningen föreslår, att nuvarande underofficerare och underbefäl vid marinens maskin- och hantverksavdelningar erhåller civilmilitär anställningsform. Följande tjänstebestämmelser anses böra användas, nämligen för nuvarande underbefäl: marintekniker (Ao 11) och förste marintekniker (Ao 13) samt för nuvarande underofficerare: maskinist respektive mästare (Ao 13), flaggmaskinist respektive flaggmästare (Ao 15) samt övermaskinist respektive förste verkmästare (Ao 17—19). Även furirer inom maskin- och hantverksavdelningarna föreslås få civilmilitär anställningsform med tjänstebestämmelsen biträdande marintekniker.

Utredningens förslag i denna del innebär en upprepning av tidigare framlagt förslag (jfr prop. 1962: 88 s. 34 f och 82) utom i vad avser biträdande marintekniker som utredningen tidigare förutsatt skola ha militär anställningsform (furirer).

Personalstatsberäkningar för flottan

Flottans nuvarande stat för underofficerare och underbefäl vid maskin- och hantverksavdelningarna är, påpekar utredningen, beräknad efter en större organisation än den nu gällande. Underofficersstatens omfattning är sålunda grundad i första hand på de undersökningar och förslag som framlades av marinens underofficerssakkunniga i betänkande den 19 januari 1951. Förslaget underställdes riksdagens prövning i prop. 1951: 110 (SU 4, 177; rskr 4). Grunderna för statsammansättningen för flottans underbefäl prövades senast av 1953 och 1955 års riksdagar (prop. 1953: 110; SU 136; rskr 273 och prop. 1955: 110; SU 128; rskr 300). Därefter har endast smärre ändringar skett av antalet beställningar. Med hänsyn till de väsentliga förändringar som därefter skett och kommer att ske under de närmaste åren har det enligt utredningen varit nödvändigt att göra en fullständig omräkning av personalbehovet i fråga om nuvarande underofficerare och underbefäl i teknisk tjänst.

Flottans behov av underofficerare och underbefäl på aktiv stat för maskin- och hantverksavdelningarna har hittills beräknats på grundval av krigsorganisationen. Denna princip har alltjämt ansetts böra följas. Med hänsyn till att flottan för närvarande är inne i en omställningsperiod har den sannolika krigsorganisationen i början av 1970-talet ansetts böra läggas till grund för behovsberäkningarna. Denna riktpunkt har också bedömts lämplig med hänsyn till att den långa utbildningstiden framför allt för underofficer (motsvarande) medför att rekryteringen under de närmaste åren påverkar personaltillgångarna först i slutet av 1960-talet.

Utredningen sammanfattar de riktlinjer som uppställts för arbetets bedrivande i denna del enligt följande.

Med utgångspunkt i nämnda krigsorganisation fastställes i första hand det antal befattningar vid stridande förband som bör uppehållas av aktiv personal. Nämnda avvägning grundas på en ingående värdering av varje befattning eller grupp av befattningar. Med hänsyn till de krav som i krig måste uppställas för de olika befattningarna uppdelas dessa i två kompetensnivåer, en med såväl praktisk som teoretisk yrkesinriktad vidareutbildning efter grundskolan (mästare och maskinister) och en med huvudsakligen praktisk yrkesinriktad vidareutbildning (marintekniker). Med ledning av det sålunda framräknade antalet befattningar beräknas krigsorganisationens totala behov av stampersonal av olika kategorier. Antalet bör avpassas så att det inrymmer för krigsplacering vid stridande enheter tillräckligt antal beställningshavare i lämpliga ålderslägen.

Personalen bör i fredsorganisationen användas för utbildningsarbetet vid förband, utbildningsanstalter och skolor ävensom för vård och skötsel av materiel vid förband m. m. I viss utsträckning bör personalen även utnyttjas i stabs- och förvaltningstjänst. Till det på nämnda grunder framräknade personalbehovet i fred bör läggas personal under utbildning, ersättare för sjuka etc.

Därest krigsbehovet väsentligt överstiger fredsbehovet undersökes jämväl

om icke personalens användningsområde i fredsorganisationen kan utökas, exempelvis genom att den avses för sådana befattningar bl. a. i verkstads-tjänst som nu uppehålls av civil personal. Därest detta icke visar sig praktiskt genomförbart bör merbehovet i krigsorganisationen täckas genom inrättande av beställningar å reservstat.

Med ledning av de riktlinjer som sålunda dragits upp för arbetets bedrivande har detaljarbetet med att taga fram erforderligt underlag för behovsberäkningarna samt att sammanställa uppgifterna i personalstater efter framställning av utredningen utförts av chefen för marinen.

Till grund för *marinchefens* behovsberäkningar inom *krigsorganisationen* har legat det fartygsbestånd som redovisats i särskild skrivelse, vilken torde få överlämnas till riksdagens vederbörande utskott. Prognosen beträffande fartygsbeståndet inrymmer givetvis åtskillig osäkerhet. Personalberäkningarna har därför angetts vara approximativa.

Marinchefen har beträffande flottans fartygsutveckling ansett sig böra räkna med en successiv förskjutning av vissa underhållsfunktioner. Vid övergång till smärre fartygsenheter har sålunda förutsatts att dessa i fråga om underhållstjänsten i högre grad än tidigare måste repliera på operationsbaserna. Detta medför enligt marinchefen att ett ökat antal beställningshavare på aktiv stat måste avses för underhållstjänst i landorganen. Denna ökning har approximativt beräknats i utredningen. Härvid har man utgått från dagens krigsorganisation, varefter man eftersträvat att bedöma sannolik utveckling inom olika verksamhetsgrenar.

Vid behovsberäkningarna har hänsyn i möjlig mån även tagits till fartygens fördelning på förband och sjöstyrkor. Till följd härav har i vissa fall räknats med stampersonal på endast vartannat fartyg eller på ett fartyg i förbandet. Detta har ansetts möjligt i sådana fall då stampersonal inte behövs för den rutinmässiga driften eller stridsverksamheten utan först i fall av haveritjänst i bas eller särskilt kvalificerat underhållsarbete där. Det har vidare eftersträvat att hänföra likartade befattningar till samma personalkategori. Den metod för bemanning med alternativt underofficerare eller underbefäl i vissa tekniska befattningar som föreslogs av marinens underofficerssakkunniga har sålunda ansetts böra frångås.

I övrigt framhålles att samtliga befattningar för tekniska underofficerare och underbefäl av minst furirs grad värderats. Till grund härför har legat den befattningsutredning som anbefalldes av chefen för marinen 1959. I värderingen har deltagit befattningshavare ur alla befälskategorier. Resultatet har sedan överarbetats inom marinledningen. Personalförbunden har successivt informerats och tillfälle har beretts dem att framlägga sina åsikter.

Vid beräkningarna av personalbehovet inom *fredsorganisationen* har förutsatts att omkring en tredjedel av stamfartygen skall vara rustade. Härtill har räknats med ett antal fartyg rustade i fartygsdepå. Marinchefen har

vidare utgått från nuvarande värnpliktsutbildningssystem, innebärande att helårsrustade fartyg byter besättning endast en gång om året. Särskild personal har ej beräknats för eventuella repetitionsövningar i krigsförband.

Vid värderingen av fredsbefattningarna har normalt räknats med värnpliktiga i alla de fall då dessa ansetts inom ramen för nu gällande tjänstgöringstid kunna meddelas erforderlig grundkompetens för att fullgöra uppgifterna. Det har därvid förutsatts att vissa befattningar som nu är avsedda för stampersonal främdeles skall kunna fyllas med värnpliktiga även om detta skulle medföra krav på utbildningskontingenten utöver dem som föreslagits i ÖB 62 respektive i ÖB-svaren till 1962 års försvarskommitté.

I förslaget har den nuvarande principen med särskilda uppbördsmän för avrustade fartyg inte tillämpats. Sålunda har varje för krigsorganisationen beräknad förvaltarbeställning, vilken inte erfordras för motsvarande uppgifter i fred, hänförs till annan befattning i fredsorganisationen och därvid huvudsakligen till dess landdel.

De förslag till statsammansättning som marinchefen redovisat som ett resultat av de gjorda behovsberäkningarna har byggts på vissa förutsättningar som närmare angivits i skrivelsen. Sålunda har räknats med att de tekniska underofficerarna skall kunna befordras till flaggunderofficerare i medeltal efter sex år som underofficerare av 2. graden samt att i genomsnitt minst 30 % av varje åldersklass skall kunna befordras till förvaltare senast vid 42 års ålder. För det tekniska underbefälet förutsättes befordran till högbåtsman skola ske efter två furirsår, varvid även elever under utbildning skall kunna befordras. Befordran till 1. högbåtsman förutsättes kunna ske senast 16 år efter furirsförordnande. Statsammansättningen har vidare uppgjorts utgående från vissa beräknade procentuella förtidsavgångar för skilda kategorier.

Marinchefen har vidare förklarat som sin uppfattning att inga pensionsåldrar bör höjas. För de förvaltarbeställningar som bör tillkomma för maskintjänstchef på ubåt har räknats med en pensionsålder av 55 år.

Sammanfattningsvis innebär marinchefens förslag en icke oväsentlig minskning av antalet underofficers- och underbefälsbeställningar år 1972 jämfört med organisationen innevarande budgetår. Sålunda beräknas behovet av underofficerare till 424, innebärande en minskning med 159 beställningar. Härtill kommer dock ett behov av 37 beställningar på reservstat. För underbefälet redovisas ett behov av sammanlagt 737 beställningar, eller 53 beställningar mera än budgetåret 1964/65. Även för denna kategori beräknas beställningar på reservstat, till antalet 26.

Utredningen anser som framgått av det förut sagda att antalet aktiva beställningshavare bör bestämmas med utgångspunkt i krigsorganisationen. Den väsentliga delen av flottans krigsorganisation utgöres av stridsfartygen. Det fartygsbestånd som utredningen utgått från framgår av bilaga, som

torde få överlämnas till riksdagens vederbörande utskott. Utredningen har ansett sig böra räkna med en något mindre organisation än marinchefen gjort i sitt förslag. Av bl. a. nämnda anledning innebär utredningens förslag jämfört med marinchefens ett något lägre totalt personalbehov.

När det gäller att fastställa antalet befälsbefattningar på varje fartyg samt i vilken omfattning dessa bör avses för stampersonal har utredningen ansett sig helt böra utgå från marinchefens förslag. Likaså har utredningen räknat med den av marinchefen gjorda fördelningen av stambefattningarna mellan, å ena sidan, maskinist- och mästarpersonal (underofficerare) och, å andra sidan, teknikerpersonal (underbefäl). Däremot har utredningen i viss mån en annan uppfattning om hur med nämnda utgångspunkter det totala personalbehovet i krig lämpligen bör tillgodoses.

Utredningen bortser till en början från personalbehovet inom helikopterorganisationen.

Utredningen har med ledning av marinchefens underlag beräknat antalet befattningar i 1972 års krigsrustade flotta för maskinist- och mästarpersonal (underofficerare) samt för teknikerpersonal (underbefäl). I syfte att tillgodose behovet av viss personalreserv bör det häremot svarande antalet beställningshavare enligt utredningens mening uppräknas med ca 10 %.

Utredningen anser emellertid att såsom tillgång i krigsorganisationen bör räknas med — förutom aktiv personal — även från dylik stat förtidsavgången personal. Det torde enligt utredningen få förutsättas att sådan personal under åtminstone fem år efter sin avgång från aktiv stat bör kunna utnyttjas i krigsbefattning på samma sätt som aktiv personal. Antalet anses i stort kunna uppskattas med ledning av hittillsvarande avgångsfrekvens.

Sedan behovet av aktiv personal för de krigsrustade fartygen sålunda beräknats, kan enligt utredningen krigsorganisationens totala personalbehov bedömas med ledning härav. En faktor som härvid anses äga betydelse är krigsplaceringsåldern i befattning ombord. Utredningen anser sig böra utgå från att här avsedd personal som regel inte krigsplaceras ombord efter i genomsnitt 50 års ålder. Personalstaten i krig bör därför avpassas så att den vid en jämn åldersfördelning inrymmer ett tillräckligt stort antal beställningshavare i högst angiven ålder för att minimibehovet i krig skall täckas.

Storleken av en efter nämnda grunder beräknad aktiv personalkader blir enligt utredningen beroende även av vilken pensionsålder som tillämpas. Om man för samtliga här avsedda kategorier utgår från en pensionsålder av 60 år, vilken pensionsålder lägst gäller för närmast motsvarande personal vid armén och flygvapnet, kan enligt utredningens bedömning det totala behovet beräknas till, för maskinist- och mästarpersonal (underofficerare) 350 samt för teknikerpersonal (underbefäl) 600. Inom ramen för en dylik

kader bör även, såvitt utredningen kan bedöma, krigsorganisationens behov av aktiv personal i landorganen väl kunna tillgodoses, främst med beställningshavare över 50 år. I nämnda siffror ingår, som anförts i det föregående, dock inte behovet av personal för helikopterorganisationen.

Vad därefter gäller frågan om det fredsorganisatoriska utrymmet för en personalkader av angiven storlek framhåller utredningen att förut-sättningarna härför synes i viss mån oklara. Utredningen erinrar härvid om att statskontoret i sin år 1963 avlämnade rapport angående organisationsundersökningar vid marinkommando Syd föreslagit en icke obetydlig minskning av antalet underofficers- och underbefälsbefattningar jämfört med nuvarande organisation. Motsvarande undersökningar kommer att ske inom övriga marinkommandon. Försvarsledningsutredningens nyligen framlagda förslag rörande ändrad regional ledningsorganisation kan också inverka på personalbehoven.

Oaktat en viss osäkerhet i underlaget anser sig utredningen likväl ha skäl att utgå från att det angivna antalet beställningshavare erfordras även i fred. Härvid har jämväl beaktats hur stor del av personalen som kan antas befinna sig under utbildning m. m., vilket i stort sett bör beräknas enligt marinchefens förslag. Enligt utredningens bedömningar skulle därför en total personalkader av förut angiven storlek vara till fyllest för att täcka flottans behov av aktivt befäl i 1972 års krigs- och fredsorganisation. Behov av att inrätta beställningar på reservstat skulle således med utredningens förslag inte för närvarande föreligga.

För marinens helikopterorganisation erforderlig personal har i marinchefens förslag fördelats mellan flottan och kustartilleriet i enlighet med de proportioner som för närvarande tillämpas. När utbildningen är i stort sett densamma talar starka skäl för att samtlig personal i helikopterorganisationen bildar en befodringsenhet och redovisas under gemensam personalstat. Det har synts utredningen lämpligast att härför erforderliga beställningar inräknas i flottans personalstat.

För flottans krigs- och fredsorganisation har marinchefen upptagit ett behov av 6 helikoptermästare och 59 helikoptermekaniker. Motsvarande behov för kustartilleriet har angivits till 4 respektive 13. Om man utgår från nämnda förslag bör de för flottan i det föregående redovisade personalstaterna uppräknas med 10 beställningar för maskinister och mästare samt med 72 för tekniker och alltså totalt upptagas till 360 resp. (avrundat) 670. I konsekvens härmed bortser utredningen vid beräkningarna av kustartil-leriets personalstater från behovet av personal för ifrågavarande ändamål. Utredningens förslag innebär jämfört med organisationen innevarande bud-getår, beträffande underofficerarna (motsvarande) en minskning med 223 beställningar och beträffande underbefälet (motsvarande) en minskning med 14 beställningar.

Marinchefens förslag innefattar även fördelning av beställningarna på

tjänstegrader. Enligt utredningens mening bör emellertid grundutbildningen till maskinist (mästare) — i huvudsak motsvarande nuvarande underofficersutbildning på teknisk linje — medföra kompetens att i krig uppehålla befattning för sådan personal. Med hänsyn härtill saknas enligt utredningen grund för att i krigsorganisationen fördela befattningarna på tjänstegrader. Frågan härom anses främst vara ett fredsorganisatoriskt spörsmål.

Med hänsyn bl. a. till de förändringar i fredsorganisationen som kan förväntas som ett resultat av statskontorets undersökningar bör enligt utredningens mening någon fördelning av beställningarna, grundad på en prövning av varje befattning, ej göras. Särskilt anses detta gälla i fråga om nuvarande förvaltarbeställningar, vilka hittills fördelats på befattningar av Kungl. Maj:t. Utredningen anser att en sådan ordning i fortsättningen inte är möjlig att tillämpa. Antalet beställningar för övermaskinist och förste verkmästare (motsvarande) anses i stället böra få fastställas efter vissa procentuella beräkningsgrunder, varvid skälig hänsyn anses böra tagas till personalens berättigade krav på befordringsmöjligheter inom ifrågavarande karriär. Frågan härom torde enligt utredningen vara av den art att den bör avgöras genom förhandlingar liksom frågan om berörda beställningars uppdelning på olika lönegrader. Det anses dock vara lämpligt, att Kungl. Maj:t föreskriver vilka typer av befattningar som i första hand bör avses för övermaskinist och förste verkmästare (motsvarande).

I fråga om beställningarnas fördelning på tjänstegrader i övrigt anser utredningen att den i stort sett bör ske enligt de proportioner som marinchefen räknat med. Staterna bör enligt utredningens mening vara så sammansatta att personalen normalt kan vinna befordran efter viss tids tjänstgöring i lägre beställning. Utredningen räknar därvid med att det inom teknikerkarriären, liksom för motsvarande personalgrupper inom armén och flygvapnet, skall finnas s. k. förste tjänster och att befordran till sådan beställning bör ske enligt samma principer som vid övriga försvarsgrenar.

Utredningen framhåller att de här redovisade behovsberäkningarna närmast får betraktas som en riktpunkt för personalbehovets utveckling på lång sikt. Det framräknade resultatet anses dock otvetydigt utvisa att nuvarande personalstater är överdimensionerade i förhållande till behovet och att en icke oväsentlig minskning av antalet beställningar kan ske. Minskningen bör enligt utredningen ske successivt och anpassas efter de för varje budgetår gällande organisatoriska förutsättningarna samt till den faktiska personaltillgången. Utredningen framhåller att av nuvarande ca 600 beställningar för underofficer inom maskin- och hantverksavdelningarna är ca 445 besatta samt att av de ca 680 underbefälsbeställningarna inom ifrågavarande yrkesavdelningar för närvarande ca 440 är besatta.

Personalstatsberäkningar för kustartilleriet

Kustartilleriets personalstat för underofficerare och underbefäl är beräknad på grundval av nu gällande fredsorganisation. Denna är i stora delar fastställd av Kungl. Maj:t.

Kustartilleriinspektören har för utredningen redovisat behovet av underofficerare och underbefäl i teknisk tjänst i krigs- och fredsorganisationen. Beräkningarna utvisar att det totala behovet av personal i såväl dagens som 1970 års krigsorganisation är större än i fredsorganisationen. Det bedömes emellertid att de krigsorganisatoriska behoven i stor utsträckning kan täckas med — förutom aktiv personal — förtidsavgången personal samt i någon mån annan värnpliktig personal. Förändringar av den aktiva kadern i fred blir följaktligen beroende av förändringar i fredsorganisationen.

Kustartilleriet kommer enligt föreliggande materielplaner att tillföras viss ny komplicerad materiel under 1960-talet. Materieltillförseln medför behov av ytterligare personal för teknisk service och underhåll av materielen. På grundval av de från kustartilleriinspektionen erhållna uppgifterna bedömer utredningen att för budgetåret 1964/65 erfordras en ökning med nio underofficerare och nio underbefäl för artilleri-, instrument- och telemateriel. Därjämte har kustartilleriinspektören upptagit en viss ökning av personalstaten för nya robotförband. Enligt utredningens mening bör anstå med en utökning för nämnda ändamål till dess fastare underlag föreligger i fråga om robotförbandens organisation och tidpunkten för deras inlemmande i krigsorganisationen.

Av det av kustartilleriinspektören till utredningen överlämnade underlaget framgår att den planerade materieltillförseln beräknas t. o. m. år 1970 medföra behov av ökning av den aktiva personalkadern med sammanlagt 39 underofficerare och 22 underbefäl. Härvid bortses från det redovisade behovet av personal för helikopterorganisationen liksom även från nya beställningar för 13 underofficerare och 3 underbefäl som föreslagits skola tillkomma i utbyte mot vissa civila tjänster främst vid de fasta maskinläggningarna.

Frågan om en eventuell fortsatt utbyggnad av kustartilleriets personalstater bör enligt utredningen prövas årligen i samband med behandlingen av marinens anslagsäskanden. De ifrågavarande utbytena av civila tjänster för maskinpersonal mot beställningar har motiverats med att en höjning av mobiliseringsberedskapen vid kustartilleriets anläggningar är önskvärd. Befattningarna ingår i den av Kungl. Maj:t fastställda organisationen av stabs- och förvaltningsorganen vid kustartilleriförsvaren m. m. I de senast meddelade organisationsbesluten har för dylika befattningar i viss omfattning avsetts militär personal i stället för såsom tidigare civil personal. Med hänsyn till att organisationen successivt prövas av Kungl. Maj:t har utredningen inte ansett sig böra föreslå någon ändring av befälsstaterna med anledning av de i det föregående framförda synpunkterna.

I kustartilleriinspektörens förslag har de nytillkommande beställningarna hänförs till bestämda lönegrader. I viss omfattning har även nu befintliga beställningar föreslagits uppflyttade till högre lönegrader. Frågan härom är enligt utredningen närmast av den art att den bör avgöras genom förhandlingar och utredningen har därför inte ansett sig böra ta ställning här till.

Slutligen anmäler utredningen att den vid genomgång av här ifrågasvarande personals uppgifter samt dess utnyttjande i krigs- och fredsorganisationen inte kunnat konstatera några förhållanden som motiverar annan avgångsålder än som gäller för närmast motsvarande personal vid armén och flygvapnet.

Rekrytering och utbildning

I betänkandet del V — liksom i del IV — framlägger personalkårutredningen även vissa synpunkter på rekryteringen och utbildningen av den tekniska underbefälspersonalen vid flottan. Huvuddelen av underbefålet rekryteras nu bland kontraktsanställda befälselever. Möjlighet finns dock till rekrytering även från värnpliktiga. Det bör enligt utredningen vara möjligt att även inom marinen — såsom inom armén — bygga rekryteringen av teknisk underbefälspersonal helt på värnpliktiga med civil yrkesutbildning. Utredningen föreslår, att nuvarande kontraktsanställning av flottans underbefäl upphör och att rekryteringen i fortsättningen sker endast bland värnpliktiga. Värnpliktsrekryteringen vid flottan bör vidare enligt utredningen stimuleras genom att en premie om förslagsvis 5 000 kr. införes att utgå till värnpliktig som genomgått teknisk underbefälsutbildning vid flottan och därefter tjänstgjort som furir ett år. Även detta förslag framfördes i utredningens betänkande del IV.

I prop. 1962: 88 erinrade föredragande departementschefen om att förslaget att införa särskild premie vid flottan hade mött åtskilliga invändningar från remissinstanserna. Föredraganden ansåg sig fördenskull inte beredd att ta ställning till förslaget, som borde ytterligare övervägas. I avvaktan härpå borde någon ändring inte ske beträffande underbefälsrekryteringen vid flottan.

Utredningen förutsätter i betänkandet del V i anslutning till vad chefen för marinen anfört i sitt remissyttrande över utredningens tidigare förslag, att det uppdrages åt marinchefen att närmare utreda hur föreslagen omläggning skall genomföras ävensom andra i samband härmed aktuella frågor samt att till Kungl. Maj:t inkomma med härav betingat förslag. Vid fullständig övergång till värnpliktsrekrytering vid flottan måste antalet beställningar för rekryteringspersonalen anpassas härefter. Det bör enligt utredningen ankomma på marinchefen att föreslå de ändringar som påkallas med anledning härav.

Yttrandena

Utredningens förslag rörande anställningsform för marinens underofficerare och underbefäl i teknisk tjänst tillstyrkes av *statskontoret*, dock endast under förutsättning att ifrågavarande personal skall kunna åläggas rent militär tjänst, såsom dagbefäls- och vakttjänst.

Överbefälhavaren, *försvarets civilförvaltning* och *chefen för marinen* anser att frågan om civilmilitär eller militär anställningsform bör hänskjutas till den sakkunnige med uppdrag att utreda befälsordningen vid marinen. *Chefen för marinen* accepterar utredningens förslag till tjänstebenenämningar för underbefäl. Underofficerarna bör enligt *chefen för marinen* benämnas mästare, flaggmästare och verkmästare. Benämningarna anses kunna införas oberoende av anställningsform.

Beträffande beföringsförhållanden för underofficerare och underbefäl vid marinen understryker *överbefälhavaren* nödvändigheten av att dessa blir reglerade så att någorlunda likformighet med motsvarande personalkårer inom armén uppnås. Uppenbara behov av tjänsteomvandlingar bör enligt *överbefälhavaren* inte vila i avvaktan på detaljutredningar. *Chefen för marinen* och *TCO-S* finner det med hänsyn till den höga avgångsfrekvensen inom marinens tekniska personal nödvändigt att beslut om organisationens framtida utformning snarast träffas.

Utredningen har vid sina personalstatsberäkningar utgått från en pensionsålder av 60 år. *Överbefälhavaren* anser den utveckling mot lättare enheter vår flotta genomgår peka snarare mot sänkt pensionsålder än mot höjd. *Överbefälhavaren* anser vidare att pensionsåldern rimligen bör bestämmas av tjänstekraven och inte av anställningsformen. Frågan om pensionsåldern för nu berörd personal bör enligt *överbefälhavaren* hänskjutas till militära tjänstgöringsåldersutredningen. Inte heller *chefen för marinen* kan — mot bakgrunden av krigsorganisationens krav — godtaga den föreslagna höjningen av pensionsåldrarna, vilken anses leda till en höjning av den sjökommenderade personalens ålder. *Chefen för marinen* erinrar i sitt yttrande om att utredningen tycks ha frångått sin i betänkandet del IV uttalade uppfattning att slutlig övergång till landbefattning normalt skulle ske vid 40—45 års ålder. *Försvarets civilförvaltning* anser det ogörligt att grunda personalstatsberäkningarna på en ändrad pensionsålder då pensionsåldersfrågan är under utredning.

Utredningens bedömning av personalbehov för den tekniska personalen föranleder inte någon erinran från *statskontorets* sida.

Överbefälhavaren finner den av utredningen skisserade metodiken att beräkna behovet av personalstater samt det underlag *chefen för marinen* ställt till utredningens förfogande i princip lämpliga. *Överbefälhavaren* anser dock att utredningens behovsberäkningar avseende läget vid 1970-talets början, vilka understiger marinchefens med inemot 20 %, leder till en

avsevärd försämring av organisationen. Det totala behovet av beställningar för underofficerare och underbefäl i teknisk tjänst vid flottan bör enligt överbefälhavaren fram till budgetåret 1967/68 successivt minskas enligt det underlag marinchefen överlämnat till utredningen. Friställda beställningar anses böra utnyttjas för att stärka uppkommande behov i första hand inom marinen för andra ändamål än de utredningen behandlat. Överbefälhavaren tillstyrker de av utredningen föreslagna ökningarna i kustartilleriets stater fr. o. m. budgetåret 1964/65. Behovet anses böra tillgodoses genom motsvarande minskning inom flottan.

Försvarets civilförvaltning anser sig inte ha något underlag för bedömning av personalstatsberäkningarna, men har inte någon erinran mot en successiv minskning av överflödiga beställningar.

I anslutning till utredningens synpunkter på möjligheterna att i fredsorganisationen utnyttja förtidsavgången personal framhåller *chefen för marinen* att en icke oväsentlig del av ifrågasatt personal erhåller statlig eller kommunal anställning eller övergår till handelsflottan i sådana befattningar, som även erfordras i krig, och därför inte kan användas i krigsorganisationen. *Försvarets civilförvaltning* anser utredningens synpunkter i denna del riktiga, dock enbart under förutsättning att ifrågasatt personal verkligen är tillgänglig.

Beträffande helikopterpersonalen framhåller *chefen för marinen* att denna under inga förhållanden kan bilda en egen befordringsenhet medan *TCO-S* hävdar att den bör som en särskild yrkesgren ingå i de nya befordringsenheter som vid flottan beräknas tillkomma för de tekniska underofficerarna resp. underbefälen.

Förslaget om övergång till värnpliktsrekrytering tillstyrkes av *TCO-S* och *försvarets civilförvaltning*, som ifrågasätter om inte sådan rekrytering borde ske även beträffande däck- och ekonomiavdelningarna. Förslaget att *chefen för marinen* skall utreda eventuell omläggning tillstyrkes av *överbefälhavaren* och *chefen för marinen*. *Överbefälhavaren* förutsätter att statsmakernas ställningstagande i frågan får anstå tills resultatet av marinchefens utredning föreligger. *Statskontoret* ifrågasätter om en övergång till värnpliktsrekrytering är genomförbar inom den relativt begränsade värnpliktskontingenten vid flottan utan att särskilda åtgärder vidtages för att öka urvalsunderlaget.

Försvarets civilförvaltning anser det angeläget att även inom marinen anpassa utbildningen i den militära anställningen till den civila utbildningen. Frågan om sättet för en sådan anpassning synes enligt *civilförvaltningen* böra bli föremål för särskild utredning.

Förslaget om införande av premiesystem för enbart den tekniska personalen vid flottan avstyrkes av *TCO-S*, *försvarets civilförvaltning* och *statskontoret*. Enligt *överbefälhavaren* och *chefen för marinen* bör — innan

ställning tages i frågan — konsekvenserna av ett premiesystem ha klarlagts inom hela krigsmakten.

Departementschefen

Inom den tekniska tjänsten vid marinen tas i anspråk bl. a. officerare med viss teknisk utbildning (tekniska officerare), civilmilitära marin-ingenjörer med antingen högskole- eller gymnasiekompetens samt underofficerare och underbefäl, huvudsakligen vid maskin- och hantverksavdelningarna. Vid 1962 års riksdag (prop. 1962: 88; SU 66; rskr. 186) behandlades frågor rörande den tekniska tjänsten inom marinen. Ställning togs därvid till frågor om anställning, rekrytering och utbildning av marin-ingenjörer.

Underofficerare och underbefäl i teknisk tjänst fördelas inom yrkesavdelningarna på yrkesgrenar. Sålunda är inom flottan underofficerarna fördelade inom maskinavdelningen på yrkesgrenarna ångmaskinister, motormaskinister, elektromaskinister, eldledningsmaskinister, ubåtsmaskinister och helikoptermästare samt inom hantverksavdelningen på radiomästare, artillerimästare, torpedmästare, skeppsmästare och telemästare. Vid kustartilleriet förekommer inom maskinavdelningen endast yrkesgrenen maskinister samt inom hantverksavdelningen yrkesgrenarna artillerimästare, instrumentmästare och telemästare. Underbefälet fördelas inom ifrågakvarande yrkesavdelningar på motsvarande yrkesgrenar.

Av de i marinens personalförteckning för budgetåret 1964/65 upptagna underofficersbeställningarna avses 583 beställningar vid flottan och 139 vid kustartilleriet för maskin- och hantverksavdelningarna. Av de i samma personalförteckning upptagna underbefälsbeställningarna avses 684 beställningar vid flottan och 155 vid kustartilleriet för ifrågakvarande avdelningar. Antalet besatta beställningar vid flottan understiger väsentligt det i personalförteckningen upptagna antalet.

Huvuddelen av de underofficerare vid flottan som tillhör maskinavdelningen tjänstgör ombord på flottans fartyg såsom uppbördsmaskinister (maskintjänstchefer), uppbördselektriker (elektrotjänstchefer) samt maskinrums- och pannrumsmaskinister. Maskinunderofficerare tjänstgör även vid örlogsvarven (motsvarande) såsom biträden åt marinförvaltningens nybyggnadskontrollanter, uppbördsmän för förråd eller avrustade fartyg m. m. Ett mindre antal maskinunderofficerare är lärare vid marinens skolor. De av flottans underofficerare som tillhör hantverksavdelningen fullgör vid tjänstgöring ombord huvudsakligen service- och uppbördsmanntjänst. De till tjänstgöring i land kommenderade hantverksunderofficerarna bestrider befattningar som uppbördsmän för förråd eller på avrustade fartyg, chefer för radiostationer, instruktionsunderofficerare vid utbildningsanstalter m. m.

Kustartilleriets underofficerare tillhörande maskin- och hantverksavdelningarna har i allmänhet uppgifter, som har samband med driften och underhållet av materielen. Till denna kategori kan även räknas förrådsförvaltare, uppbördsmän vid regionala förråd, biträden åt marinförvaltningens nybyggnadskontrollanter m. fl. Härjämte tas ifrågavarande personal i anspråk som lärare vid vissa skolor. Kustartilleriets maskinister bestrider vidare maskintjänsten ombord på kustartilleriets fartyg.

Rekryteringen av flottans underbefälspersonal sker dels bland stamanställda befälselever, som anställs med kontrakt på 15 månader, dels bland värnpliktiga, som uttagits för underbefälsutbildning. Huvuddelen av underbefälet rekryteras bland kontraktsanställda befälselever.

1954 års personalkårutredning föreslår i sitt i december 1963 avlämnade betänkande (del V) att nuvarande underofficerare och underbefäl vid marinens maskin- och hantverksavdelningar skall erhålla civilmilitär anställningsform samt att nuvarande kontraktsanställning av befälselever vid flottan skall upphöra och ersättas av värnpliktsrekrytering. För att främja rekryteringen av teknisk personal föreslås införande av ett premiesystem. Utbildningen av den tekniska personalen bör enligt utredningen så snart som möjligt anpassas till det civila skolväsendets utbyggnad. Slutligen framlägger kårutredningen förslag till personalstatsberäkningar för nuvarande underofficerare och underbefäl vid marinens maskin- och hantverksavdelningar.

Vid remissbehandlingen har flertalet instanser förordat att slutlig prövning av frågan om ifrågavarande personals anställningsform får anstå tills resultat föreligger av pågående utredning om marinens befäl. Flertalet remissmyndigheter har vidare understrukit önskvärdheten av övergång till enbart värnpliktsrekrytering av underbefäl vid flottan, samtidigt som de intagit en negativ hållning till förslaget att i samband härmed införa en särskild premie. Kårutredningens metodik vid beräkningen av behovet av personalstater har i huvudsak godtagits av remissmyndigheterna.

Vad först angår frågan om anställningsformen för nu ifrågavarande kategori av personal i teknisk tjänst vid marinen kan starka skäl anses tala för att ifrågavarande personal i likhet med motsvarande personalgrupper vid armén och flygvapnet erhåller civilmilitär anställningsform. Några för marinen speciella skäl som talar emot en sådan anställningsform synes inte föreligga. Med hänsyn till att vissa frågor om gränsdragningar mellan olika befälskategorier kan komma att aktualiseras i samband med den nu igångsatta utredningen om marinens befäl anser jag dock att någon förändring inte bör genomföras för närvarande.

Beträffande underbefälsrekryteringen vid flottan utgår jag från att denna framdeles bör ske endast bland värnpliktiga. Chefen för marinen bör få i uppdrag att närmare utreda hur en sådan omläggning skall genomföras ävensom andra i samband härmed aktuella frågor, såsom t. ex. erforderliga

ändringar i antalet beställningar för rekryteringspersonalen. Marinchefen bör i samband härmed även få i uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till åtgärder för anpassning av den tekniska underofficers- och underbefälspersonalens utbildning till det civila skolväsendets utbyggnad. Förslaget bör utformas så att de möjligheter till förkortning av utbildningstiden, som yppas genom en sådan anpassning, tillvaratas i full utsträckning. Jag torde i annat sammanhang få återkomma med hemställan i ämnet.

I likhet med flertalet remissmyndigheter anser jag mig böra avstyrka utredningens förslag om införande av ett premiesystem för viss personal i teknisk tjänst vid marinen.

Nuvarande personalstater för underofficerare och underbefäl vid flottans maskin- och hantverksavdelningar finner jag i likhet med utredningen vara överdimensionerade i förhållande till behovet, varför en betydande minskning av antalet beställningar bör kunna ske. Samtidigt bör en sådan förändring ske i fråga om statsammansättningen att befodringsförhållandena för ifrågavarande personal vid marinen bättre ansluter till vad som gäller för motsvarande personal inom andra delar av krigsmakten.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till utredningens förslag till personalstatsberäkningar. Vid mina beräkningar utgår jag — i avbidan på resultaten av pågående utredningsarbete — från oförändrad pensionsålder för ifrågavarande personal.

Jag grundar i fråga om flottan mina personalstatsberäkningar på den krigsorganisation som man nu kan bedöma kommer att föreligga i början av 1970-talet. Jag beräknar härvid inte någon personal för motorkanonbåtar, då något statsmakternas beslut om anskaffning av dylika ej föreligger. Jag utgår vidare från att i regel ej skall tillämpas så hög ålder för krigsplacering ombord som utredningen föreslagit. Vidare beräknar jag i detta sammanhang ej några beställningar för radiopersonal. För helikopterpersonal erforderliga beställningar har jag däremot i enlighet med utredningens förslag inräknat i flottans personalstat. Jag föreslår i enlighet härmed att beställningarna för flottan fördelas enligt följande (inom parentes anges förändringar i förhållande till för budgetåret 1964/65 gällande personalstater).

Underofficerare

Förvaltare Ao 19	30	(+ 28)
Förvaltare Ao 17	60	(— 30)
Flaggunderofficer Ao 15	186	(— 20)
Underofficer av 2. graden Ao 13	89	(— 169)
	<hr/>	
	Summa	365 (— 191)

I den mån antalet för närvarande besatta beställningar kommer att överstiga antalet beställningar i den nu föreslagna staten bör behövligt antal

beställningar enligt Kungl. Maj:ts bestämmande få överföras till särskild stat för övertaliga underofficerare.

Underbefäl

Förste högbåtsman Ao 13	90	(± 0)
Högbåtsman Ao 11	325	(+ 126)
Furir Ae 8/7	100	(— 210)
	<hr/>	
	Summa 515	(— 84)

Beräkningarna av behovet av ifrågavarande personal för kustartilleriet grundar jag i likhet med utredningen på nuvarande fredsorganisation. Jag räknar nu inte med någon utbyggnad av antalet beställningar. Frågan härom bör prövas årligen i samband med behandlingen av chefens för marinen anslagsäskanden. Beställningarna för kustartilleriet bör enligt min mening fördelas enligt följande (inom parentes anges förändringar i förhållande till för budgetåret 1964/65 gällande personalstater).

Underofficerare

Förvaltare Ao 19	11	(+ 11)
Förvaltare Ao 17	22	(— 2)
Flaggunderofficer Ao 15	71	(+ 20)
Underofficer av 2. graden Ao 13	35	(— 29)
	<hr/>	
	Summa 139	(± 0)

Underbefäl

Flaggfurir Ao 13	23	(± 0)
Överfurir Ao 11	111	(+ 54)
Furir Ao/Ae 8/7	21	(— 54)
	<hr/>	
	Summa 155	(± 0)

Till förvaltare bör befordras endast personal som visat särskild skicklighet. Beställningarna i Ao 19 bör avses för bestämda befattningar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom. Beställningarna i Ao 17 bör vidare avses endast för vissa av Kungl. Maj:t angivna typer av befattningar.

Underofficer som den 31 december 1964 innehar vikariatslöneförordnande i lönegrad Ao 17 och som inte befordras till förvaltare vid flottan eller kustartilleriet bör få bibehålla sin vikariatslön tills vidare, dock längst under den tid under vilken han upprätthåller innehavd befattning.

Beställningarna för underbefäl har fördelats på lönegrader med utgångspunkt i de principer för befordran som för närvarande gäller.

Överläggningar har ägt rum med berörd personalorganisation angående lönegradsplaceringen m. m. av beställningarna för underofficer. Mot förslagen har vederbörande personalorganisation förklarat sig inte ha något att erinra.

Vid bifall till mina förslag i det föregående minskas antalet beställningar avsevärt. Den nya organisationen kommer följaktligen att vara betydligt mindre kostnadskrävande än den nuvarande. Då någon omedelbar ändring i antalet besatta beställningar inte är att räkna med uppkommer emellertid vissa merkostnader till följd av lönegradsuppflyttningar. Kostnadsökningen under förslagsanslaget Marinen: Avlöningar till aktiv personal m. fl. under innevarande budgetår kan beräknas till i runt tal 300 000 kr. Anledning att låta ökningen komma till anslagsmässigt uttryck i budgeten för innevarande budgetår torde ej föreligga.

Av mig i det föregående föreslagna förändringar torde böra genomföras fr. o. m. den 1 januari 1965.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningarna för marinen som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. Lindow